

Geachte leden van de vaste Kamercommissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Dank u wel voor de uitnodiging voor deze ronde tafel over jongeren met multiproblemen. En daarmee de kans om vanuit ons perspectief een beeld te schetsen van oorzaak en gevolg in dat wat steeds meer complexe *casuïstiek* is gaan heten, maar eigenlijk gewoon kinderen en jongeren zijn met vastgelopen hulpvragen. Niet altijd omdat hun eigen vraag zo complex is, wél omdat het systeem om hen heen dat is. Met recht kinderen (en hun ouders/wettelijk vertegenwoordigers) met multiproblemen dus.

De afgelopen 2,5 jaar hebben we met ons team ruim 600 vragen van kinderen voorbij zien komen die vastlopen in het zorgsysteem. Opvallend is dat de aan ons gestelde vragen en de uiteindelijke oplossingsrichtingen vaak vrij ver uit elkaar lagen. Laten we beginnen met de vragen die aan ons werden gesteld.

Vragen over verblijf

Het overgrote deel van de vragen die aan ons team zijn gesteld, betrof een vraag over verblijf. Bijvoorbeeld bij een kind dat uit huis moest omdat het daar niet meer ging, omdat het vanuit gesloten jeugdzorg naar een vervolgplek moest of omdat het juist op een plek zat waar mensen onvoldoende konden helpen. Vaak was dit het geval bij kinderen met Autisme, Trauma of een licht verstandelijke beperking. Wanneer daarnaast ook sprake was van eetstoornissen/dreigende suïcide compliceer dat de zoektocht nog verder. Met name bij zogenaamd 'hoog risico' is het vinden van de juiste zorg lastig; kinderen worden zeker bij deze problemen te vaak van het kastje naar de muur gestuurd.

Antwoorden bij vastgelopen vragen

Het overgrote deel van de antwoorden op de vragen van deze kinderen lag op een heel ander vlak: niet in het vinden van een totaal andere oplossing voor hun verblijfsvraag, maar in het bemiddelen tussen de al betrokken partijen. Door partijen met elkaar te laten praten, begrip te laten krijgen voor elkaars perspectief of nét een duwtje te geven om het samen wel te doen, kon er veel meer dan vaak eerder gedacht. De oorzaak van deze effecten liggen grotendeels in het wegnemen van angst afgerekend te worden op de risico's dat het fout gaat met een kind. Er is namelijk veel angst in 'het systeem' om afgerekend te worden, voor 'het hekje' te komen of openbaar te worden aangesproken. Ook politieke druk speelt daarin een rol. Deze angst neemt af bij een constructieve samenwerkingsrelatie met gemeenten, een stevig netwerk van hulp vanuit expertteams en expertisecentra, Inspecties die eerder genegen zijn mee te denken.

Maatwerk

Maar dit is niet altijd voldoende. Soms vraagt een vraag van een kind 'iets anders', namelijk Maatwerk. En dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Oplossingen zijn relatief snel bedacht, maar de uitvoering ervan is complexer. De belangrijkste obstakels liggen in contractering, samenwerkings- en sturingsproblemen en in het hebben van onvoldoende tijd en ervaring in het daadwerkelijk organiseren én uitvoeren van maatwerk.

Belangrijk punt hierbij om te noemen is dat maatwerk het hele leven van een kind moet kunnen beslaan. Maatwerk ondersteunt bij voorkeur ontwikkeling, onderwijs, vriendschap, vrije tijden en de mentale, financiële en feitelijke situatie van ouders. Het is ons nog geen enkele keer gelukt dit hele spectrum te helpen organiseren. Schotten, andere potjes en verschillende culturen verhinderden dit. En toch is dit noodzakelijk: het kan niet zo zijn dat kinderen met een achterstand in hun ontwikkeling hun jeugdzorgtraject afsluiten. Zeker als het afsluiten van een traject als reden 18 jaar worden heeft. We komen keer op keer tegen dat dan teveel wegvalt: de ondersteuning door een gezinsvoogd, het meedenken door een expertteam, de systemische benadering van een jeugdGGZ-partij of een docent op school.

Stille vragen

Een groep waarover we eigenlijk niets over vraag of antwoord kunnen zeggen, maar waarvan we weten dat hij bestaat zijn de kinderen waarvan de vragen niet worden gehoord. Beter nog: de kinderen waarvan de vragen niet worden gesteld. Denk aan kinderen die te lang in een de gesloten jeugdzorg zitten omdat er geen vervolgplek is. Of de jongeren die zijn 'afgehaakt' omdat ze geen vertrouwen meer hebben in de zorg maar wél zorg nodig hebben. Thuiszitters die een onderwijsvrijstelling hebben maar vol potentie zitten. En denk aan de jongeren met een niet-westerse migratie-achtergrond die de weg naar de zorg veel minder goed lijken te vinden en tegelijkertijd oververtegenwoordigd zijn in jeugdreclassering. De vraag van ons team is hoe deze groepen kinderen te bereiken en hen verder te helpen in hun ontwikkeling. Dit lijkt ons een maatschappelijk vraagstuk: hoeveel moeite willen wij als maatschappij doen om alle jongeren te bereiken die vastlopen in de zorg en in hun ontwikkeling?

Oplossingsrichtingen

We sluiten af met de vraag welke denkrichtingen bovenstaande constatering verder kunnen helpen helpen. Voor het overzicht beperken wij ons tot de 6 aandachtspunten waarvan we denken dat ze op kortetermijneffect kunnen hebben:

1. **De weg vinden** in het zorgsysteem is complex. Zelfs wij vinden hem regelmatig niet. Duidelijke 'routewijzers' zijn noodzakelijk, net als creativiteit, veranderkundige ervaring, lef en een groot netwerk. Expertteams en expertisecentra zijn hierin een hoopvol initiatie. Deze ontwikkeling is nog fragiel en vraagt tijd en ruimte om tot wasdom te komen.
2. Soms heeft een kind langer en intensiever hulp nodig dan mogelijk lijkt binnen de jeugdwet. De kloof tussen WMO, Jeugdwet en WLZ is te groot om met name **levensloopbegeleiding** die soms noodzakelijk is vorm te geven. Onderzoek naar een mogelijkheid om levensloopbegeleiding voor een specifieke groep te kunnen organiseren lijkt gewenst.

3. Wij durven te beweren, en deze stelling wordt breed gedeeld, dat meer aandacht voor **houding en gedrag** (cultuur) binnen de sector het overgrote deel van de vastgelopen vragen van kinderen had voorkomen. Hiermee doelen we bijvoorbeeld op de angst om risico's te nemen, de moeite die het kost vanuit gelijkwaardigheid contact te hebben, de verantwoordelijkheid om voor ieder kind te zorgen en het gebrek aan samenwerking. Een bredere discussie over de invulling van vakmanschap, liefdevolle betrokkenheid en persoonlijk leiderschap op alle niveaus is noodzakelijk om tot daadwerkelijke verbetering te komen. Wanneer hiervoor geen brede aandacht ontstaat is iedere andere poging te verbeteren gedoemd te mislukken.
4. **De invloed van ouders en kinderen** in het besluitvormingsproces op casusniveau, uitvoering en beleid laat zeer veel te wensen over. Onze stellige overtuiging is dat een gelijkwaardige positie van ouders en kinderen, mits met de kwaliteiten om op de specifieke posities mee te denken en doen, leidt tot betere jeugdhulp.
5. We werken in een decentraal systeem waarbij bij ons soms het idee bestaat dat het wiel op teveel plaatsen te vaak opnieuw moet worden uitgevonden. Daarbij komt dat professionals de afgelopen jaren in een behoorlijk veranderend zorglandschap hebben moeten leren werken. Leren samenwerken, het leren organiseren van gezamenlijke zorg en zelfs procesregie zijn onderdelen die aandacht vragen, geleerd moeten worden. **Kennisdeling** en ook **kennisdisseminatie** is nu meer dan ooit noodzakelijk en gebeurt nog onvoldoende.
6. Op dit moment krijgt 'de zorg' een te grote verantwoordelijkheid in het organiseren van geluk voor kinderen. Dat is een taak van ons als maatschappij. Dit geldt ook voor kinderen met multiproblemen. Ook voor hen is het noodzakelijk de **visie breder te trekken** naar onderwijs, naar de directe omgeving van het kind en naar de leefomgeving van ouders en kind, zodat er daadwerkelijk weer perspectief gaat ontstaan en daarmee een breed gedragen verantwoordelijkheid ontstaat.

Uiteraard zijn er meer aandachtspunten, hiervoor verwijzen wij onder andere graag naar onze jaarrapportages [2019](#) en [2020](#).

Met bovenstaande hebben wij als team een schets willen geven van de problemen en oplossingsrichtingen die wij zien bij kinderen die vastlopen in het zorglandschap. Heel graag gaan we hierover in gesprek.

Namens het team oppakken en leren van complexe casuïstiek,

Gieke Buur

Landelijk ambassadeur oppakken en leren van complexe casuïstiek